

Анотація

Приведені виписки із документів, що дають додаткову інформацію про життя та наукову діяльність Е. Огоновського.

Summary

In the article set forth the extracts from the records that give additional information about life and scientific activity of E. Ogonovskiy.

УДК 94 (477.72)

І.Ю. Сінкевич, С.С. Петрова

ОГЛЯД НАУКОВО-ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ (1944-2007 рр.)

З відновленням незалежності України в умовах розгортання національно-культурного відродження, демократизації суспільного життя, змінилося ставлення до архівної системи, пов'язане зі зростанням уваги до історичної спадщини, до набутого духовного багатства нації. "Професійне призначення архівістів – сформувати і зберегти найповніший і багатовимірний, найбільш наближений до об'єктивності інформаційний відбиток життя суспільства" [174, с.6].

Поряд із функцією збереження, невід'ємною складовою роботи архівів є їх науково-видавнича діяльність. Формування української школи архівної археографії розпочалося разом зі становленням державної архівної системи. Вже на I Всеукраїнській нараді архівних працівників (грудень 1924 р.) академік Д. Багалій виступив з доповіддю «Науково-видавнича діяльність Укрцентрархіву», у якій наголосив на потребі археографічно-економічної діяльності державних архівів. На I Всеукраїнському з'їзді архівістів (травень 1925 р.), за пропозиціями Д. Багалія, В. Романовського, О. Рябініна-Скляревського, археографічна діяльність архівних установ була визначена як публікація тематичних збірників документів, серійних видань, інвентарів, каталогів, описів, путівників та довідників [160, Передмова]. З цього часу зміст, форми, напрями та інтенсивність публікаторської роботи архівів змінювалися у відповідності до змін політичної ситуації у державі.

Науково-видавнича діяльність архівних установ стала предметом досліджень українських науковців. Питання методології та теорії публікації історичних джерел, із аналізом конкретних збірників документів, розглянуті у публікаціях Б. Ватулі, Я. Ісаєвича, І. Крип'якевича, В. Шелудченка. Статті П. Гудзенка, В. Кузьменка та Г. Сергієнка присвячені аналізу документальних видань з історії Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років. Відомості про науково-видавничу роботу архівних установ УРСР містять повідомлення Л. Гусєвої, Г. Сизоненко, А. Степанової, О. Коваленко. Аналізом видавничої діяльності державних архівів займалися й керівники державної архівної служби С. Пількевич, О. Мітюков. Вагомий внесок у дослідження історії розвитку вітчизняної археографії вніс відомий український архівознавець І. Бутич, який, серед іншого, приділив увагу участі архівістів республіки в розробленні теорії та методики археографії, окреслив шляхи вирішення її назрілих питань.

Вивчення проблем розвитку української архівної археографії вийшло на рівень дисертаційних досліджень. Так, діяльності Археографічної комісії ВУАН та Археографічної комісії ЦАУ присвятили свої дисертаційні роботи С. Кіржаєв та Г. Папакін. Поряд з організаційними питаннями вони висвітили науково-видавничу роботу комісій, проаналізували розроблену ними методику публікації історичних джерел. Про організацію підготовки архівними установами України довідково-інформаційних видань, зокрема путівників, описів, каталогів, йдеться в дисертації

Н. Христової. У дисертаційному дослідженні та статтях І. Мищака з історії розвитку архівної справи в Україні з 1943 до середини 1960-х років приділено увагу й науково-видавничій діяльності державних архівів УРСР. Розглядаючи питання використання інформації як один з основних напрямів їх діяльності, автор приділив увагу науковій роботі архівістів у сфері публікації історичних джерел, розкрив вплив на тематику документальних видань директив партії та уряду. У дисертаційному дослідженні та статтях Ю. Прилепішевої з історії археографічної діяльності архівних установ України з 1946 до 1991 р. визначено основні організаційні засади та особливості розвитку видавничої діяльності установ системи Головархіву УРСР; розкрито вплив на науковий та інформаційний рівень, тематику видань суспільно-політичних та ідеологічних чинників; дано комплексну оцінку загальносоюзних правил публікації історичних документів, проаналізовано основні принципи і методи підготовки видань, вивчено досвід українських архівістів-археографів у вдосконаленні нормативно-методичної бази публікації джерел.

Науково-видавнича діяльність архівів знайшла своє відображення у монографіях та навчальній літературі. На окрему увагу заслуговує навчальний посібник С. Яковлева «Українська радянська археографія». Автор розглянув доробок українських археографів 1917-1930-х років, який включає аналіз організації археографічної діяльності як архівних, так і наукових установ, огляд опублікованих документальних видань та правил публікації документів.

У монографії О. Галенка охарактеризовано документальні видання як історичне джерело, показано інформаційні можливості комплексу опублікованих документів для вивчення окремих проблем історичного розвитку держави. Автор зробив висновок, що суспільно-політична ситуація в республіці безпосередньо впливала на характер та тематику всієї друкованої продукції, вибір джерел для друку носив суб'єктивний характер, критичні дані, що свідчили про певні труднощі й невдачі, свідомо не допускалися до публікації.

Археографії та основним проблемам сучасного розвитку досліджень у цьому напрямку, практичній діяльності архівістів республіки в галузі камеральної та польової археографії приділив увагу Г. Боряк. Результати його праці викладено в ряді розділів ґрунтовної монографії «Національна архівна спадщина України та державний реєстр «Археографічна Україніка», низці інших праць.

Археографічну діяльність архівів упродовж XIX – XX ст. стисло висвітлено в передмові до першого випуску археографічного видання «Едиційна археографія в Україні у XIX – XX ст. Плани, проекти, програми видань». Цю ж тему у хронологічних межах 1945-1991 років розкрито Н. Христовою в одному із розділів колективної монографії «Нариси історії архівної справи в Україні».

Проте науково-видавнича діяльність Державного архіву Херсонської області (далі – ДАХО) досліджена недостатньо. Бібліографія «Видання Державного архіву Херсонської області та публікації за документами архіву» міститься у новому Путівнику [17, с.727-730]. Основні з цих видань були охарактеризовані у публікаціях начальника відділу інформації та використання документів ДАХО О. Стукалової [68; 123] та в рецензіях у журналах «Архіви України» (Київ), «Константи» (Херсон), збірнику наукових праць «Південний архів. Історичні науки» (Херсон). З кінця 2000 р. довідково-бібліографічна інформація представлена на сторінці ДАХО в Інтернеті [164].

Метою даної роботи є огляд науково-видавничої діяльності ДАХО впродовж 1940-х – 2000-х років (від створення Державного архіву Херсонської області у 1944 р. до сьогодні), визначення її характерних особливостей, основного змісту, форм і напрямів.

Важливим джерелом інформації за темою дослідження є підготовлені ДАХО збірники документів та довідково-інформаційні видання архіву, передмови до яких

дали можливість простежити появу нових підходів в організації роботи над виданнями та розвиток методики публікації історичних документів, визначити коло проблем, які намагалися вирішити архівісти. Використання планово-звітної документації дозволило прослідкувати темпи й ефективність археографічної роботи архіву. Матеріали рецензій та оглядів збірників репрезентували критичне ставлення до видань. Таким чином, використані документи забезпечили двосторонній погляд на проблему і дозволили об'єктивно висвітлити питання.

Державний архів Херсонської області було засновано, у зв'язку зі створенням самої області, Указом Президії Верховної Ради УРСР від 30 березня 1944 р. на базі філії Миколаївського обласного історичного архіву.

Постановою Раднаркому СРСР від 2 вересня 1945 р. центральні й обласні державні архіви та їх філії були включені до складу науково-дослідних установ країни [176, с.75]. Ще «Інструкція про організацію роботи органів управління держархівами НКВС УРСР в районах України, звільнених від німецько-фашистських окупантів», затверджена НКВС УРСР 23 квітня 1943 р., основними завданнями архівів визнавала відновлення їх діяльності, виявлення і концентрацію документів періоду війни, використання архівних документів в оперативних, наукових і агітаційно-пропагандистських цілях, збирання документів про злочини нацистів [173, с.484].

Перша збірка документів, видана у Херсоні, – «Злочинства німецько-фашистських загарбників на Херсонщині (Документи і матеріали)», була опублікована у 1948 р. викладачами педінституту М. Бізером і М. Давидовим. Маленька добірка документів викликала велику зацікавленість читачів і скоро стала бібліографічною рідкістю [68, с.122]. В той час як основна діяльність ДАХО на початковому етапі роботи архіву була направлена на впорядкування архівних документів, які знаходилися у розсіпу, експертизу цінності наявних і реєвакуйованих документів, створення бази документальних матеріалів періоду війни, відновлення обліково-довідкового апарату [17, с.8].

Від 1954 р. керівництво Архівного управління республіки (АУ МВС УРСР) виступило з пропозицією введення до структури центральних державних архівів, а також архівів Київської, Львівської, Одеської, Дніпропетровської областей науково-видавничих відділів [173, с.492]. Таким чином, існування подібного відділу у складі ДАХО не передбачалося. За науково-видавничу діяльність установи відповідав відділ інформації, публікації та наукового використання документів (з 1988 р. – відділ публікації та використання документів). На нього було покладено задачі вивчення основних напрямів і планування всебічного використання документів держархіву у політичних, народногосподарських та соціально-культурних цілях, публікації документів, вивчення передового досвіду роботи в сфері інформації, використання і публікації документів для введення його до практичної діяльності архіву [156, арк.2]. Наявність у структурі архіву подібного відділу пожвавлювала видавничу роботу, оскільки забезпечувала її організаційні основи, впровадження методичних нововведень щодо археографічної обробки і видання документів, спрощувала контроль над напрямом діяльності шляхом ведення планово-звітної документації тощо.

Широкі можливості для науково-видавничої діяльності архівів відкрила постанова Ради Міністрів СРСР від 7 лютого 1956 р. «О мерах по упорядочению режима хранения и лучшему использованию архивных материалов министерств и ведомств» та аналогічна постанова Ради Міністрів УРСР, які містили програму вдосконалення архівної справи та зобов'язували керівників державних і відомчих архівів організувати систематичне видання описів та оглядів несекретних архівних фондів [173, с.497].

Активно використовуючи нові можливості, наукові працівники архівних установ республіки виконали величезну роботу по виявленню та археографічній обробці

документів, особливо на відзначення "40-х роковин Великого Жовтня". Державним архівом Херсонської області у 1957 р. було видано збірник документів і матеріалів «Победа Советской власти на Херсонщине (1917-1920)» [1], за участю Партархіву Херсонського обкому КП України, кафедри марксизму-ленінізму Херсонського сільськогосподарського інституту ім. О.Д. Цюрупі. У збірнику було опубліковано 277 документів із фондів ДАХО, центральних та інших обласних архівів України. Даючи загалом позитивну оцінку збірникові, АУ МВС УРСР відмітило наявність у ньому серйозних недоліків: достатньо поверхове висвітлення окремих питань – перевантаженість документами загального декларативного характеру (постанови, резолюції мітингів, зборів тощо) та недостатня кількість документів про господарське і культурне будівництво; не виправдані порушення правил передачі тексту: довільне скорочення, недозволене редагування шляхом заміни одних слів іншими чи вилучення окремих слів і речень тощо; відсутність уніфікації у визначенні змісту документів у заголовках. Основною причиною недоліків було названо недостатньо продумане планування і організацію роботи по підготовці видання, але зазначено, що даний збірник – перша робота херсонських архівістів, яка надалі стала школою наукової археографічної обробки документів [141, арк.23].

Наступним виданням ДАХО у 1957 р., також присвяченим річниці Жовтневої революції, була збірка статей «Сорок років Радянської влади на Херсонщині (1917-1957)» [20], упорядкована працівниками ДАХО та кафедри марксизму-ленінізму Херсонського сільськогосподарського інституту ім. О.Д. Цюрупі: М. Давидов «Боротьба трудящих за владу Рад (березень 1917 – лютий 1918 рр.)», Г. Голубев та З. Орлова «Розгром іноземної інтервенції і буржуазної контрреволюції на Херсонщині (1918-1920 рр.)», П. Брякова «Соціалістичне будівництво на Херсонщині в довоєнні роки (1921 р. – червень 1941 р.)», М. Бізер та М. Давидов «З історії боротьби трудящих Херсонщини проти німецько-фашистських загарбників у роки Великої Вітчизняної війни», Ю. Домбровський «Відбудова і дальший розвиток народного господарства Херсонської області в післявоєнний період». Високо оцінюючи видання, рецензенти висунули основне зауваження, що автори часто, залучивши багато джерел і захопившись ними, не достатньо повно обробляли матеріал, в результаті виходила надто об'ємна стаття, переобтяжена цифрами і другорядними фактами [142, арк.3].

Починаючи із середини 1950-х років архівісти приступили до підготовки до друку серійного видання, документи якого також висвітлювали історію радянського суспільства, зокрема відбивали процеси "розвитку народного господарства" – збірник документів і матеріалів «З історії соціалістичної перебудови сільського господарства на Херсонщині (1918-1941)» [2], що розкрив процеси земельних перетворень та виникнення перших колгоспів і радгоспів, комітетів незаможних селян тощо. Особливе місце у згаданій добірці займають документи періоду колективізації і розкуркулювання – за протоколами сільських зборів, директивними телеграмами і листами, постановами окрвиконкому та райвиконкомів можна прослідкувати всю жорстокість політики держави на селі і трагічність її наслідків. Ці документи виступають свідками неймовірних страждань народу і руйнування сільського життя [68, с.123]. У трьох випусках збірника (1957, 1959) представлені цілі архівні комплекси – фонди окружного, повітових та районних виконкомів, Херсонського міського земельного відділу, обласного управління сільського господарства, документи партійних органів, багаті статистичні джерела. Дане видання лишається єдиною значною добіркою документів з історії сільського господарства Херсонщини в радянські роки.

Таким чином, перші видання ДАХО були надруковані у 1957 р., який був роком різкого поживлення публікаторської роботи держархівів України [160, Передмова]. Вцілому, впродовж 1950-х років ДАХО було опубліковано два збірники документів (з

них один – серійний, у трьох випусках) та одне науково-інформаційне видання, які висвітлювали "перемогу радянської влади на Україні" та "соціалістичне будівництво", що було на цей час загальноукраїнською тенденцією у видавничій діяльності архівних установ.

У 1961 р. ДАХО вперше опублікував збірник документів, які відображували дореволюційну історію краю, – «Революционная борьба на Херсонщине в 1905-1907 гг.» [3]. На цей час у різних регіонах України з історії першої російської революції вже було опубліковано дев'ять збірників [167, с.10]. Матеріали у херсонському збірнику розташовувалися за традиційною схемою: 1. Робітничий та соціал-демократичний рух у передреволюційний період (1902-1904 рр.), 2. Революційний рух у період підйому революції (січень-грудень 1905 р.), 3. Революційний рух у період спаду революції (1906-1907 рр.). Тут у хронологічній послідовності подані різноманітні документи – листи, прокламації, рішення соціал-демократичних організацій, вироки сільських сходів, донесення, рапорти губернаторів, матеріали поліцейського та судового апарату царської Росії, газетні публікації. Документи інформують не тільки про революційні події, а й про промислові підприємства, великі земельні латифундії, учбові заклади краю, видатних людей Херсонщини. Відповідно до правил публікації документів, окрім археографічної обробки, укладачі забезпечили збірник детальним науково-довідковим апаратом: хронікою революційних подій, примітками, іменним та географічним покажчиками, покажчиком газет і журналів, переліком ілюстрацій, списком скорочених слів, покажчиком джерел виявлених документів, що не увійшли до даного збірника.

Накінець, у 1968 р. ДАХО було опубліковано збірник документів з історії краю періоду Великої Вітчизняної війни [4], який значно розширив джерельну базу досліджень з даної теми у порівнянні зі збіркою 1948 р.

Планово-звітна документація архіву дає відомості про видання, які Херсонським облдержархівом не були опубліковані. Так, на п'ятиріччя 1966-1970 рр. планувалося видання збірки документів «История профессионального движения на Херсонщине», однак робота не була завершена у зв'язку із підготовкою позапланового Ленінського збірника. Але і збірник документів «Ленин великий нам путь озарил», що отримав дві позитивні рецензії і мав бути виданий Кримським видавництвом у 1970 р., не був опублікований [151, арк.1]. Причини невдач із даними збірниками звіти звели до низки об'єктивних факторів, що не залежали від конкретних архівних установ: відсутність власної поліграфічної бази, недостатнє матеріально-технічне забезпечення, відсутність належного досвіду археографічної обробки тощо.

Таким чином, впродовж 1960-х років ДАХО було опубліковано два збірники документів.

Новим явищем для вказаного періоду був початок співпраці херсонських архівістів з республіканськими виданнями. Наукові співробітники архіву брали участь у підготовці III та IV випусків збірника статей «Історичні джерела та їх використання». Так, З. Орловою до розділу з джерелознавства була написана стаття «Документальні матеріали Херсонського обласного державного архіву з історії боротьби за владу Рад», Є. Іваненко до розділу з археографії – «Археографічна обробка документів і створення науково-довідкового апарату до збірників» [147, арк.4]. У 1960-х роках співробітники ДАХО почали підготовку статей для опублікування у створеному ще в 1947 р. «Науково-інформаційному бюлетені АУ МВС УРСР» [144, арк.2; 146, арк.11] (з 1965 р. – науково-інформаційний бюлетень «Архіви України»). У другій половині 1960-х рр. там були опубліковані три статті херсонських архівістів [47-49]. Одна стаття була опублікована в «Українській Радянській енциклопедії» (т. 2) та ряд статей – у журналах «Нева», «Людина і світ», «Трибуна лектора» [151, арк.2]. Таким

чином, видавничі зв'язки ДАХО у 1960-х роках поширилися у межах і, навіть, за межі УРСР.

Ще в 1946 р. в УРСР була розроблена перша програма забезпечення державних архівів путівниками про склад і зміст фондів, яка передбачала публікацію до 1948 р. всіма архівними установами належних довідкових видань. Попри те, що в умовах повоєнного десятиріччя це було дуже важке завдання, більшість державних архівів спромоглися підготувати й видати їх [160, Передмова]. Але активізація темпів каталогізації архівних матеріалів у Херсонському облдержархіві відбулася лише у зв'язку із широкомасштабною роботою з виявлення документів для підготовки багатотомного видання «Історія міст і сіл Української РСР». Перші роботи з підготовки цього енциклопедичного видання (виявлення документів по фондах архіву) почалися на початку 1960-х років і за десятиріччя науковими співробітниками держархіву була проведена документальна каталогізація основних фондів архіву радянського періоду, вивчено газетний фонд дореволюційного і радянського періодів, що мало велике значення для удосконалення науково-довідкового апарату архіву [150, арк.28] В результаті виконаної роботи «Історія міст і сіл Української РСР. Херсонська область» [21] стала найбільш повним і всеохоплюючим посібником з історії нашого краю від найдавніших часів до початку 1970-х років. Російськомовним виданням [23] хронологічні межі були розширені до початку 1980-х років, відображені зміни, що відбулися у житті області за цей час, нариси та довідки тому доповнені новими документами, виявленими у фондах республіканських і союзних архівів. Працівники архіву брали безпосередню участь у написанні «Історії міст і сіл Української РСР», працюючи у складі обласної редколегії. Значний їх внесок полягав також у редагуванні та рецензуванні підготовлених для тому матеріалів, у перевірці майже всіх посилань на джерела [165, с.7].

Робота ж над путівником по фондах Херсонського облдержархіву почалася з 1964 р. [145, арк.10], в той час як впродовж 50-х – початку 60-х років майже всі тодішні державні архіви вже видали досить цінні й змістовні путівники про склад і зміст своїх фондів [160, Передмова]. Путівник був підготовлений із запізненням і вийшов друком лише у 1971 р. До путівника [14] включено характеристики на 1 796 фондів, обсягом більше 216 тис. одиниць зберігання, згруповані за розділами: 1. Фонди установ дореволюційного періоду; 2. Фонди установ радянського періоду. Окремо виділено: Фонди установ і організацій періоду німецько-фашистської окупації; Фонди особистого походження та колекцій; Фотодокументи; Додатки; Науково-довідкова бібліотека. Окрім характеристик фондів, що складають основну частину путівника, він включає передмову, де йдеться про історію архівного будівництва на Херсонщині, історію архіву, використання документальних матеріалів та принципи побудови видання; список фондів, що не ввійшли до основної частини путівника; список фондів, документи яких висвітлюють історію Херсонської області, але зберігаються в інших архівах; довідка про історію адміністративно-територіальних змін на Херсонщині; покажчики іменний, географічний, предметно-тематичний; список скорочень. Видання Херсонським облдержархівом путівника по своїм фондам мало велике значення для розвитку архівної справи в області, оскільки являлося елементом вдосконалення науково-довідкового апарату архіву, а отже полегшувало пошук документів як самим науковим співробітникам, так і відвідувачам читальної зали, тим самим забезпечуючи права і законні інтереси громадян [Див. рец.: 148].

Період 1970-1980-х років характеризувався ще більшим зосередженням уваги архівістів на публікаціях документів з історії ХХ ст., історико-революційній та історико-партійній тематиці. Підставою для цього, стала постанова ЦК КПРС «Про заходи щодо подальшого розвитку суспільних наук і підвищення їх ролі в комуністичному будівництві» (1967), яка прямо зобов'язала архівні установи

розширити публікацію документів з історії КПРС і радянського суспільства, зокрема документів компартії і уряду про індустріалізацію, колективізацію сільського господарства, культурне будівництво, розробку й здійснення перших п'ятирічних планів розвитку народного господарства. Постанови ЦК КПРС «Про усунення серйозних недоліків у видавничій діяльності міністерств, комітетів, відомств і організацій» (1970) та «Про подальше поліпшення ідеологічної політико-виховної роботи» (1979), продубльовані республіканськими партійними органами, встановили жорсткий контроль за виданням друкованої продукції. На практиці це призвело до значного збільшення кількості збірників поверхово-кон'юнктурної тематики – з історії інтернаціональних зв'язків трудящих, освоєння цілих земель тощо. Обов'язковою вважалася й "ленінська" тематика документальних добірок [160, Передмова]. Ці теми активно вводилися до планів науково-дослідної роботи ДАХО [Див. напр.: 143-145; 149].

Саме в цей період відбувся повний перехід архівів до робіт комплексного характеру, залучення до наукового обігу документів новітньої доби та програмно-цільового планування. Основним завданням документальних видань стала суто утилітарна пропаганда "досягнень радянського суспільства та сприяння ідейно-політичному вихованню мас". У цей період поширився досвід публікації загальносоюзних, міжархівних та міжрегіональних збірників документів [173, с.502]. Головархівом УРСР було затверджено порядок процесу підготовки до друку видань державними архівами республіки [177, с.64].

Першим власне документальним виданням ДАХО періоду 1970-1980-х років став не комплексний, а тематичний збірник документів і матеріалів «Херсонская область в годы Великой Отечественной войны. 1941-1945» [5], приурочений до 30-річчя Перемоги, і здійснений на базі видання 1968 р. Збірник включив документи з фондів центральних партійних та воєнних архівів, а також партійних та державних архівів Херсонської, Запорізької та Миколаївської областей, Херсонського краєзнавчого музею. Зібрані документи розміщені у трьох розділах: 1. Херсонщина у початковий період Великої Вітчизняної війни (червень-листопад 1941 р.); 2. Боротьба трудящих з німецько-фашистськими загарбниками (серпень 1941 р. – березень 1944 р.); 3. Звільнення Херсонщини від німецько-фашистської окупації. Боротьба трудящих області за відновлення радянського господарства (жовтень 1943 р. – травень 1945 р.). Така структура збірника дозволила колективі авторів найбільш повно розкрити основні етапи війни на Херсонщині, воєнну стратегію уряду по розгрому фашизму і показати вклад населення у цю справу [Див. рец.: 152, арк.15]. До збірника додано науково-довідковий апарат: списки Героїв СРСР – уродженців області та тих, хто був удостоєний цього звання у боях за Херсон; іменний та географічний покажчики; перелік документів і матеріалів; хроніка тимчасової окупації та визволення населених пунктів Херсонської області. Необхідно зауважити, що в цій, як і в інших публікаціях архіву радянського періоду, відображено дух часу – подвійна мораль, можливість висловлювати тільки офіційно дозволені думки, жорсткі цензурні заборони. Звідси основні недоліки збірників – пильний відбір документів відповідно до політичних інтересів, публікація витягів з документів, іноді не виправданих, пропуски в текстах тощо [68, с.123].

Ці вади не обійшли і IV випуск серійного тематичного збірника документів і матеріалів «Из истории социалистического преобразования сельского хозяйства на Херсонщине», що охопив 1943-1958 рр. [6]. Публікація стала логічним продовженням випусків 1957 і 1959 років, і включила документи і матеріали, що показують відновлення, підйом і подальший розвиток сільського господарства Херсонщини у повоєнні роки. У передмові до випуску стисло подана історія сільськогосподарського розвитку області у роки війни і одразу після неї; в основній частині добіркою документів і їх розміщенням послідовно висвітлено складний процес відбудови;

видання складається з трьох розділів, поділяючи досліджуваний період на етапи: 1943-1945 рр., 1946-1950 рр., 1951-1958 рр. [153, арк.1].

Відповідно до перспективного плану підготовки документальних видань до 2000 р. наукові співробітники архіву з 1986 р. розпочали підготовку V випуску збірника «Из истории социалистического преобразования сельского хозяйства на Херсонщине» з хронологічними межами 1959-1985 роки. Збірник мав бути готовий до видання у 1990 р., проте через низку об'єктивних причин (затримання темпів підготовки через участь у виявленні документів до інших збірників, у тому числі республіканських, складні політичні та економічні умови початку 1990-х років) V випуск збірника видано так і не було [157, арк.15].

Новим напрямом науково-видавничої діяльності архівів стала підготовка серії збірників документів, присвячених ювілеям міст України. У 1974-1990-у роках вийшли друком збірники до ювілеїв Полтави (1974), Дніпропетровська (1976), Чернігова (1982, 1990), Рівна (1983), Севастополя (1983), Сімферополя (1984), Луцька (1985), Миколаєва (1989). У 1978 р. було надруковано і збірник документів і матеріалів «Херсону 200 лет. 1778-1978 гг.» [7] – перше видання документів з історії міста. Пошук документів і матеріалів для збірника, їх підбір і систематизація здійснювались у більш ніж 20-ти різних архівах, цінні матеріали взяті з періодичної преси, статистичних і документальних збірників. Більшість із них раніше не вводились до наукового обігу. Усі відібрані матеріали згруповано у два розділи: 1. Херсон дореволюційний (1778-1917 рр.); 2. Херсон радянський (1917-1978 рр.). У збірнику було опубліковано 428 документів, проте необхідно зазначити, що архівістами було виявлено і відібрано близько тисячі документів дореволюційного періоду, з яких опубліковано лише 110 [68, с.123]. Таким чином, хоч і досить схематично, все ж двохсотрічна історія першого на півдні України морського порту, фортеці, центру суднобудування і торговельного мореплавства – міста Херсона – архівними документами було відображено. Суттєвими недоліками майже всіх збірників, присвячених ювілеям міст України, у тому числі і Херсона, були парадно-ювілейний добір документів, невисвітленість драматичних сторінок історії міст України, довільне скорочення документів, слабкий науково-довідковий апарат, якому бракувало найголовнішого – іменних і предметних покажчиків, хронології подій. Подавалося багато раніше вже оприлюднених документів, газетних матеріалів. Ці збірники дедалі більше наближались до видань популярного типу. До того ж часто сваволя упорядників, а точніше – замовників, призводила до "анонімності історії", коли авторів документів позначали лише за посадою, не згадуючи прізвищ [160, Передмова].

Частково ці недоліки були виправлені у невеликому довіднику «Херсон. Страницы истории. 1778-1978 гг.» [22], який також було видано ДАХО до ювілею міста [154, арк.4]. Упорядники виклали найбільш важливі історичні події визначеного періоду, показали становлення, розвиток і розквіт міста шляхом складання хроніки подій (чим по суті і є видання). У вступній статті розкрито географічне положення міста, коротка історія від періоду заселення території, згадані видатні постаті, чії імена пов'язані з історією міста, перелічені підприємства, учбові заклади, заклади культури і дозвілля. Проте значним недоліком видання є посилання на документи без вказівки на їх місцезнаходження.

Тобто, впродовж 1970-х років ДАХО було опубліковано три збірники документів, одне довідкове видання про склад і зміст документів архіву, одне енциклопедичне та одне науково-інформаційне видання. Вони висвітлювали історію Херсонщини від початку заселення території до сучасності у різних її аспектах – економічному, культурному та науковому. Особливо цінним досвідом, що вплинув на професійний рівень видавничої діяльності, була робота херсонських архівістів у складі редакційної колегії загальнореспубліканського енциклопедичного видання «Історія міст і сіл Української РСР». В результаті проведеної роботи до наукового

обігу було залучено значний масив архівних документів, які широко використовуються дослідниками при вивченні окремих аспектів історії Херсонщини. Новим напрямом у видавничій діяльності архіву з 1974 р. стало щорічне видання у співпраці з Обласною науковою бібліотекою ім. Горького та Краєзнавчим музеєм «Календаря памятных дат Херсонщины» [154, арк.6]. У 1970-х роках також продовжувалася співпраця ДАХО з республіканськими виданнями [149, арк.10]: шість статей херсонських архівістів були опубліковані в бюлетені «Архіви України» [50-55], одна – у довіднику «Державні архіви Української РСР» [42].

Наступне десятиріччя позначилося затишшям у науково-видавничій роботі ДАХО, яка пошквалася лише наприкінці 1980-х років. Дослідники відзначають, що з початком "перебудовного" періоду, пом'якшенням ідеологічного диктату КПРС, у видавничій діяльності архівних установ настав якісно інший етап. За нових політичних умов стали розроблятися теми, що належали до раніше заборонених або "неактуальних": голодомори 1921-1923, 1932-1933 і 1947 років, конфесійна історія, історія євреїв та інших національних меншин в Україні, окремі сторінки громадянської війни. Значно підвищився відсоток документальних видань, присвячених подіям до 1917 р. [160, Передмова]. В той же час ДАХО у відновлених власних виданнях та в публікаціях у всеукраїнських і загальносоюзних виданнях не виходив за межі тематики, традиційної для 1950-1980-х років.

У 1988 р. з друку вийшов збірник документів і матеріалів «Культурное строительство на Херсонщине. 1921-1987 гг.» [8], підготовлений ДАХО до 70-річчя Жовтневої революції. Тут опубліковано 218 документів, виявлених у республіканських архівах, які відображають етапи розвитку і досягнення в області культури, народної освіти, охорони здоров'я на Херсонщині. У книзі вміщені також деякі фрагменти газетних публікацій 1930-х років, оскільки документи 1930-1941 років у держархівах УРСР у зв'язку з тимчасовою німецько-фашистською окупацією не збереглися. Опубліковані у збірнику матеріали поділено за розділами на три періоди: 1921-1941 рр., 1944-1958 рр., 1959-1987 рр. Довідковий апарат збірника складається з передмови, приміток текстуальних і за змістом, списку скорочених слів. Але рецензенти відмітили відсутність іменного та географічного покажчиків, переліку опублікованих документів тощо [Див. рец.: 161].

У 1989 р. ДАХО опублікував «Довідник про місця зберігання документів з особового складу» [15].

Таким чином, впродовж 1980-х років ДАХО було видано збірник документів, довідкове видання про склад і зміст документів архіву, енциклопедичне видання. У той же час продовжувалася співпраця ДАХО з республіканським науково-інформаційним бюлетенем «Архіви України» [155, арк.16; 56] та з довідковими виданнями [43; 44].

Вцілому, можна підвести підсумок, що впродовж радянського періоду науково-видавничої діяльності Херсонського облдержархіву, ним було опубліковано вісім збірників документів, два довідкових видання про склад і зміст документів архіву, одне енциклопедичне (україно- та російськомовне) та два науково-інформаційних видання. Також співробітники архіву публікувалися у республіканських та загальносоюзних архівних виданнях.

Досягнення Україною суверенітету, розбудова правової, демократичної держави, утвердження відкритості суспільства, тяжіння до всебічного осмислення уроків історії викликали стрімке зростання інтересу науковців та широких кіл громадськості до архівних документів. Розширенню можливостей використання архівних документів сприяла реорганізація архівної справи в Україні. Прийняття Закону України «Про Національний архівний фонд і архівні установи» (1994) та його Нової редакції (2001) вперше дало змогу архівним установам діяти у чітко визначеному правовому полі. Функціонування архівів як суб'єктів господарювання

регламентується нормами цивільного, трудового, фінансового, майнового, господарського права. Специфічну діяльність архівів, пов'язану з формуванням Національного архівного фонду, зберіганням його документів та використанням архівної інформації, тією або іншою мірою регулюють норми близько 20 законів, зокрема Законів України «Про інформацію» (1992), «Про державну таємницю» (1994), «Про звернення громадян» (1996) та ін.

Початок реорганізації управління архівною справою в області було покладено відповідно до рішення виконкому обласної ради народних депутатів ще від 27 жовтня 1988 р. за № 277, згідно з яким архівний відділ облвиконкому було ліквідовано. Облвиконком 19 січня 1990 р. згідно з рішенням № 11 затвердив положення про державний архів області, якому передавались функції управління архівною справою. У вересні 1991 р. згідно з розпорядженням голови обласної ради народних депутатів від 28 серпня 1991 р. за № 20 державному архіву області були передані архівні фонди, будівля, майно і штати колишнього партійного архіву Херсонського обкому Компартії України. Нове положення, затверджене головою облдержадміністрації 30 жовтня 1996 р., визначило державний архів області як орган виконавчої влади, що здійснює управління архівною справою на території області. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 червня 1998 р. державний архів області включений до структури облдержадміністрації [17, с.11]. На цей час у структурі ДАХО за його науково-видавничу діяльність відповідав відділ публікації та використання документів, який у 1995 р. був перейменований на відділ публікації та використання документів НАФ України, а з 1997 р. називається відділом інформації та використання документів. Для розгляду питань науково-методичної роботи, організації практичного користування документами, рекомендації до друку видань за матеріалами ДАХО, сформована Науково-методична рада, у складі якої разом із співробітниками архіву працюють представники Держкомархіву України та НАН України [175, с.173]. У відповідності до Розпорядження Президента України від 2 лютого 2002 р. «Про невідкладні заходи щодо розвитку архівної справи», впродовж 2002-2003 років розроблені і затверджені нові положення про державний архів області і архівні відділи райдержадміністрації, які сприяли поліпшенню кадрового і матеріально-технічного забезпечення архівних установ, що позитивно відбилося і на їх науково-видавничій діяльності.

Науково-видавничу роботу у 1991-2007 рр. залишалася одним із основних напрямів діяльності архівних установ України і ДАХО зокрема. Проте, зважаючи на складний процес державотворення і пов'язані з ним економічні негаразди, в архівній галузі, як і в багатьох інших, спостерігалася тимчасова криза, що негативно позначилася на археографічній діяльності архівів країни, спричинила у 1990-х роках зменшення кількості документальних видань.

У 1991 р. держархівом Херсонської області було надруковано перше за роки незалежності видання – збірку нарисів «Прошлое служит настоящему» [24], яка дала змогу архівістам правдиво освітити важливі події історії краю з часів заселення до голодомору 1932-1933 років. Видання об'єднало статті: З. Орлової «Из истории заселения Херсонщины. Кон. XVIII – нач. XIX вв.», «Из истории проведения столыпинской реформы на Херсонщине», «Начало революционного движения на Херсонщине в 70-80 гг. XIX в.»; Л. Луганської «Из истории деятельности советов Херсонщины, их президиумов в начале 1920-х гг.», Г. Михайлової «Из истории национального строительства на Херсонщине в 1920-е – нач. 1930-х гг.»; А. Назарової «Трагедия голода 1932-1933 гг. на Херсонщине». Збірник містить посилання на фонди, з обов'язковим зазначенням їх місцезнаходження; підстрочні примітки [Докладніше див. рец.: 168, с.185-187].

Проблемам голоду на Херсонщині була присвячена і збірка З.С. Орлової «Из истории голода на Херсонщине. По материалам архивных документов» [26], опублікована у 1993 р.

Довідник «Из истории заселения Херсонщины» [27], який був виданий держархівом у 1993 р., малює картину заселення південноукраїнських степів зі стародавніх часів до середини ХІХ ст. Перший розділ присвячено населенню краю у добу каменю, міді-бронзи та раннього заліза. Другий розділ висвітлює народи на території краю від доби великого переселення та ранньосередньовічних кочовиків до Кючук-Кайнарджийського мирного договору 1774 р. У третьому розділі відображено заселення Херсонщини від заснування Херсону до кінця Кримської війни. У книзі наведено список 387 населених пунктів області з датами їх заснування; «Два источника по топонимике Херсонщины»; стаття К.Д. Черної «Аграрная реформа П.А. Столыпина и ее проведение на Херсонщине»; подано іменний, територіальний і термінологічний словник, список джерел та літератури [Докладніше див. рец.: 166].

Особливе місце серед публікацій ДАХО займає науково-допоміжний бібліографічний покажчик «Нації і народності Херсонщини: минуле і сьогодення» [25], який побачив світ у 1993 р. Цей покажчик покликаний ознайомити читачів з друкованими працями, архівними матеріалами, що розкривають історичне минуле, географію розселення, сьогоденнє становище та етнографічні особливості націй і народностей, які компактно селились чи живуть на території Херсонської області. Серед друкованих видань, відображених у покажчику, – документальні джерела, статистичні матеріали, історичні та етнографічні дослідження, твори публіцистики українською та російською мовами, починаючи з ХVІІІ ст. і до 1993 р. Покажчик складається із розділів: «Херсонщина багатонаціональна», «Із історії заселення області (кінець ХVІІІ – початок ХІХ ст.)», «Населення області в ХІХ – на початку ХХ ст.», «Етнічні меншини в 20-30-х рр. ХХ ст.» та «Національне відродження сьогодні». В середині кожного розділу матеріали розміщені за алфавітом авторів або назв публікацій. Законодавчі документи винесено на перше місце. Окремо у покажчику виділено «Бібліографічні джерела». Всі розділи зв'язані між собою за допомогою посилань. Видання забезпечене іменним та географічним покажчиками [Докладніше див. рец.: 168, с.187-188].

Таким чином, впродовж першої половини 1990-х років ДАХО було випущено чотири науково-інформаційні видання, робота над якими розпочалася ще до здобуття Україною незалежності і передбачалася планом розвитку архівної справи на 1991-1995 рр. [158, арк.8], та опубліковано статті про архівне будівництво [57], про репресії на Херсонщині [59; 61], про архівні матеріали з історії єврейського населення Херсонщини [58; 60; 62; 63].

У 1996 р. ДАХО започаткував співробітництво із заснованим у 1992 р. альманахом «Константи», який у другій половині 2000-х років став профільним продовжуваним виданням херсонських архівістів. Науково-видавнича робота активізувалася у зв'язку з 75-річчям утворення архівної служби Херсонщини: розпорядженням облдержадміністрації було затверджено низку заходів, серед яких і був випуск спеціального номеру альманаху «Константи» [159, арк.14]. Тематика статей альманаху була достатньо різноманітною – це й історія архівів області, і громадський огляд схоронності документів, загалом розвиток архівної справи в містах і районах, статті роз'яснювального характеру про видання довідок громадянам, які були інтерновані до Німеччини, також долі відомих осіб, життя і діяльність яких пов'язані з Херсонщиною, історії міст і сіл, добірки матеріалів зі старих газет тощо [28; Див. рец.: 163]. Самими працівниками архіву у даному випуску здійснено шість публікацій [64-69]. У 1999 р. у зв'язку з 80-річчям революційних подій на Півдні України ДАХО був опублікований другий спеціальний випуск альманаху «Константи» [30], у якому херсонські архівісти здійснили шість публікацій [70-75] та

підготували тексти і примітки до публікації спогадів В. Кедровського, П. Карманського, В. Шкловського.

Науково-дослідна і видавнича діяльність архіву розвивається на основі довгострокових програм, наприклад, Державної програми з підготовки багатотомної науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією». Програма реалізується різноманітними засобами – через складання документальних збірників та добірок, підготовку історико-документальних публікацій для фахових та відомчих видань, різноманітних досліджень, навчальної літератури, виступи у засобах масової інформації. У рамках її реалізації ДАХО було видано два альманахи. «Останній сталінський удар» [29], виданий у 1997 р., містить нариси, спогади, оповідання, присвячені жертвам сталінських репресій. «Сповідь на Голгофі» [33], виданий у 2001 р., складається з документальних нарисів, спогадів, статей та списків, що подають картину репресій щодо церкви та духовних осіб на Херсонщині в роки тоталітарного режиму. І вже у 2005 р. як результат спільної копіткої роботи місцевих архівістів та краєзнавців було видрукувано фундаментальне довідкове видання «Реабілітовані історією. Херсонська область» [39]. Обласний том містить поіменні списки репресованих по районах області, нариси херсонських архівістів, журналістів, краєзнавців про долі земляків, що стали жертвами політичних репресій в часи тоталітаризму. Видання містить передмову редактора-упорядника А. Вірлича, історичну довідку професора В. Сусорова, ілюстрації з фондів держархіву області.

З метою посилення системного підходу до підготовки та видання архівних довідників у 2000 р. Державним комітетом архівів України було розроблено перспективний план підготовки довідкових видань за програмою «Архівні зібрання України» на 2001-2005 рр. у межах двох серій: «Путівники» (довідники про склад і зміст фондів окремих державних архівів) та «Спеціальні довідники» (архівні довідники інших типів, зокрема загальнонаціонального, загальнодержавного характеру, міжнародні, тематичні, бібліографічні покажчики, анотовані реєстри та покажчики архівних фондів, у тому числі особових, втрачених, розсекречених тощо). Одним із перших видань в Україні у межах реалізації даної програми в серії «Путівники» був путівник по фондах «Державний архів Херсонської області», виданий ДАХО у 2003 р. Серію «Спеціальні довідники» представили такі довідкові видання як «Немцы Херсонщины: Аннотированный перечень дел Государственного архива Херсонской области (1919-1930)», опублікований у 2002 р.; у 2006 р. побачили світ «Колекція карт і планів: Опис фонду № 302» та «Державний архів Херсонської області: Анотований реєстр описів: Фонди періоду до 1917 року».

Путівник «Державний архів Херсонської області» [17] систематизував фонди ДАХО за розділами: 1. Фонди періоду до 1917 р.; 2. Фонди періоду Тимчасового уряду, УНР, Української Держави, УСРР (1917-1921 рр.); 3. Фонди періоду радянської доби та незалежної України; 4. Фонди періоду нацистської окупації. 1941-1943. Комісії з розслідування злочинів нацистських загарбників; 5. Фонди особового походження, колекції; 6. Документи нефондової організації; 7. Перелік фондів. Упорядники путівника поставили собі за мету сформуванню якомога повнішу панораму документів з історії Херсонщини. Це потужне науково-фактажне дослідження, засноване на засадах об'єктивізму, повноти і масштабності архівно-історичного погляду. Воно вже стає незамінним і суспільно затребуваним матеріалом для подальших наукових студій широкого профілю – історичних, політологічних, соціологічних, культурологічних. Мовою конкретних документів тут предметно і рельєфно окреслюється діяльність державної влади та управління, юстиції та суду, будівництва й транспорту, культових і релігійних організацій, культурних і наукових установ, спортивних і туристичних організацій тощо [Див. рец.: 162]. 12 листопада 2004 р. рішенням наукової ради Державного комітету архівів України за підготовку Путівника

авторському колективу присуджена премія ім. В.І. Веретенникова у номінації «Археографія, архівна евристика» [124, с.152].

Довідник «Немцы Херсонщины: Аннотированный перечень дел Государственного архива Херсонской области (1919-1930)» [16] є результатом співпраці українських архівістів з німецькими фахівцями інституту культури й історії німців Північно-Східної Європи, Люнебург-Геттінген. Публікація здійснена за сприянням Уповноваженого Федерального уряду Німеччини з питань культури і ЗМІ та Міністерства внутрішніх справ Нижньої Саксонії. Координатор проекту з німецького боку – Альфред Айсфельд (він же – один з авторів видання). Книга відкривається ґрунтовною передмовою Антоніни Карпової – керівника проекту з української сторони, директора Держархіву Херсонської області, та Олександра Шинкаренка – провідного фахівця архіву в галузі адміністративно-територіального розмежування, історичної картографії та інших проблем, тісно пов'язаних з колонізацією південноукраїнських степів. Передмова стисло, проте чітко й якісно вводить читача в загальне коло порушуваних проблем. Автори висвітлили основні етапи заселення Херсонщини іноземними колоністами, адміністративні перетворення в краї, управління іноземними колоніями, зміну ситуації у зв'язку з Першою світовою війною, революційними подіями на Херсонщині та встановленням радянської влади. Перелік складається з анотацій 313 справ з 25 фондів за період з лютого 1919 по жовтень 1930 рр. Анотації розміщено в хронологічному порядку й пронумеровано. Заголовки відтворено за справами з виправленням грубих граматичних та інших помилок, але зі збереженням стилістики авторів документа, "духу часу". Справи характеризовані за складом і видами документів, з коротким викладом їх змісту і вказівкою на автора й адресата. Мови документів – українська, російська та німецька. Анотований перелік має три додатки: 1) список німецьких колоній в межах сучасної Херсонської області, перейменованих після 1914 р.; 2) список населених пунктів Херсонського округу з переважаючим німецьким населенням на 1 січня 1928 р.; 3) список фондів, використаних для Переліку. Видання оснащено також іменним і етно-географічним покажчиками і списком скорочень. ... Загалом, укладачі «Анотованого переліку справ» досягли своєї мети: маємо компактне, зручне в користуванні, інформаційно насичене і репрезентативне видання, підготовлене на солідному науковому та професійному рівні [Див. рец.: 169]. 26 вересня 2003 р. за результатами щорічного конкурсу наказом Держкомархіву України № 129 за підготовку анотованого переліку справ держархіву області «Немцы Херсонщины» його авторському колективу було присуджено Диплом II ступеню [124, с.150].

«Колекція карт і планів: Опис фонду № 302» [19] – чи не перший в Україні спеціальний довідник про колекцію карт і планів, що знаходяться в обласному держархіві. Описаний фонд містить відомості про картографічні документи, починаючи з 1786 і по 1926 роки, що дають змогу прослідкувати процеси заселення Півдня України, виникнення багатьох населених пунктів краю, їх розвиток, освоєння Херсонщини іноземними колоністами. Крім цього, фонд містить і матеріали щодо змін у землеволодінні першої половини XIX ст., а також аграрні реформи 1861 та 1906-1910 років. Зберігаються тут і цікаві документи щодо землевпорядкування середини 20-х років минулого століття та інші. Книга відкривається передмовою, з якої читач довідується, що колекцію карт і планів було створено в 1998 р. з розсипу картографічних матеріалів, які перебували в різних фондах, що звичайно утруднювало можливість їх використання. Більшість документів не були упорядковані. І тільки завдяки кількарічній копіткій і складній роботі херсонських архівістів картографічні матеріали нарешті реставровані, впорядковані. В результаті документи отримали нове життя, а дослідники – доступ до цінної картографічної інформації. Колекція карт і планів розміщена не лише в хронологічній послідовності, але й за територіальною ознакою, відображає процес розвитку картографії,

удосконалення засобів фіксації інформації. Документи різноманітні за розмірами і поділені на дві групи: до 1917 р. і після. Цінним є і те, що в книзі вміщено 2 468 описових статей карт (планів), науково-довідковий апарат, географічний, іменний, предметно-тематичний та хронологічний покажчики, списки скорочень та ілюстрацій [Див. рец.: 178]. За змістом та структурою опис фонду являє собою публікацію легенд картушів чи експлікацій до карт і планів зі збереженням мовних та стилістичних особливостей топографічних матеріалів. Через переважання в колекції геометричних планів кінця XVIII – XIX ст. приведений словесний текст, який саме в даному різновиді картографічних джерел переважає над зображальною (графічною) частиною, перетворює опис на своєрідний каталог вербальних частин топографічних систем [Див. рец.: 179].

Довідник «Державний архів Херсонської області: Анотований реєстр описів: Фонди періоду до 1917 року» [18] складається з короткої передмови, в якій викладено основні засади та принципи побудови реєстру, розкрито етапи роботи над виданням; описових статей фондів у порядку зростання їх номерів; списку скорочень і семи додатків. Важливою складовою анотованого реєстру є система вміщених у додатках покажчиків – іменного, географічного, предметно-тематичного та ін. На спеціальну увагу заслуговує «Список фондів, що були приєднані до інших фондів, передані до інших архівів, втрачені у роки Другої світової війни», який не тільки допомагає при визначенні джерельної бази регіонально-історичних студій, але й відтворює нелегкий шлях розвитку архівної справи на Херсонщині. Зміст анотованого реєстру описів переконливо засвідчує значний інформативний потенціал документної спадщини українського народу, сконцентрованої у фондах ДАХО, формує досить повне уявлення про перспективи подальших наукових досліджень у галузі історичної регіоналістики на Херсонщині [Див. рец.: 170].

У 2000 р. держархівом області було започатковано серію «Бібліотечка архіву», яку на 2005 р. склали сім випусків [31; 9; 34; 10-13]. Докладний їх аналіз подано в статті О. Стукалової [123]. Метою створення серії було прагнення зробити більш доступними та популярними різноманітні роботи архівістів. Випуски здійснювалися невеликими тиражами, технічними засобами архіву та розповсюджувалися серед архівних установ області, бібліотек, музеїв, навчальних закладів міста.

Продовжується участь ДАХО у спільних науково-інформаційних виданнях. Так у 2002 р. облдержархів та науково-редакційна група «Реабілітовані історією» видали історичний нарис «З історії просвітницького руху на Херсонщині 1917-1920 рр.» колишнього співробітника ДАХО Д. Белого [35]. У книзі вперше відтворено панорамну картину історії українського просвітницького руху на Херсонщині в роки національних змагань. Наведено чимало цитат та повних публікацій у періодичній пресі 1917-1918 років діячів української революції, текстів та фрагментів документів. У своїй роботі автор використав великий обсяг раніше не публікованих архівних джерел. У виданні подано хроніку українського національного руху на Херсонщині, список документів, що експонувалися на виставці, яка була присвячена 130-й річниці товариства «Просвіта», список використаних джерел [123, с.144]. У роботі детально аналізується різнопланова просвітницька діяльність «Української хати» (1917-1918) як першого легального українського національно-культурного і політичного товариства у Херсоні та створеної на її основі 6 січня 1918 р. «Просвіти». Глибока обізнаність автора із перипетіями суспільно-політичної боротьби на Херсонщині у 1917-1920 роках дозволила органічно вписати досліджувану проблематику у відповідний історичний контекст [Див. рец.: 171, с.114-115].

Ця ж робота Д. Белого була передрукована без суттєвих текстуальних змін у наступному спільному виданні 2002 р. ДАХО і обласної організації «Просвіта» – «Історія «Просвіти» Херсонщини» [36]. З працівників архіву у виданні опублікували свої дослідження В. Баранюк та О. Марущак [87; 88]. Вцілому, у вміщених у томі

окремих нарисах відбито і перші кроки місцевих культурно-просвітницьких організацій наприкінці XIX – на початку XX ст., і бурхлива національно-культурна діяльність на Херсонщині у 1917-1920-х роках, і драматична доля місцевих просвітян у 1920-1930-х роках, і, нарешті, складний та суперечливий шлях відродження просвітянського руху наприкінці XX ст. Проте перелік зауважень до видання, на жаль, істотно переважає над переліком здобутків. Віддаючи належне сумлінню і наполегливості авторів збірника – в абсолютній більшості філологів за освітою, – потрібно все ж зауважити, що художнє сприйняття дійсності не може замінити виваженого наукового аналізу ... в будь-якому випадку в основу роботи мають бути покладені чіткі наукові критерії та ґрунтовний документалізм [Див. рец.: 171, с.115-119].

Важливим починанням у 2000-х роках стала науково-видавнича співпраця ДАХО із заснованим у 1999 р. фаховим збірником наукових праць кафедри історії України історичного факультету Херсонського державного університету «Південний архів. Історичні науки». Перше спільне видання було здійснене у 2001 р. до 80-річчя Державного архіву Херсонської області [32]. Працівниками архіву було опубліковано вісім власних досліджень [76-78; 81; 83-86] та підготовлено три публікації з фондів особового походження [79; 80; 82]. Варто відмітити, що випускники істфаку Д. Ганченко та Н. Кузовова, які також взяли участь у даному виданні, стали співробітниками ДАХО.

Наступний спільний випуск збірника наукових праць «Південний архів. Історичні науки» було опубліковано ХДУ й ДАХО у 2002 р. до 85-річчя держуніверситету [37]. Але самими архівістами для даного видання було підготовлено лише три публікації [89-91]. Серед них звертає на себе увагу зовсім не ювілейна публікація почесного члена Спілки архівістів України З. Орлової про листування заслуженого художника України Г. Курнакова та видатного вченого-астронома О. Казимирчак-Полонської, адже саме з роботою у даному херсонському вузі пов'язані одні з найжахливіших сторінок життя талановитого науковця [90].

Останнє спільне видання збірника наукових праць «Південний архів. Історичні науки» було здійснене ХДУ й ДАХО у 2003 р. до 225-річчя заснування міста Херсона, 200-річчя Херсонської губернії та 60-річчя Херсонської області [38]. У даному виданні десять працівників держархіву здійснили сім публікацій: добірки документів [94; 98; 99], довідково-інформаційні хроніки [92; 96], описи фондів [93; 97].

Інші публікації херсонських архівістів у збірнику наукових праць «Південний архів. Історичні науки» були пов'язані із їх роботою над дисертаційними дослідженнями – Н.М. Кузовової як здобувача кафедри історії України Херсонського державного університету [100; 106; 108; 118], Н.О. Макієнко [136] та Ю.О. Коник (у даному випуску) як аспіранток УНДІАСД.

Продовжилася співпраця ДАХО з альманахом «Константи». У 2006 р. до 85-річчя утворення на Херсонщині державної архівної служби було видано третій випуск з архівної тематики [40; Див. рец.: 172]. Херсонськими архівістами в альманасі було опубліковано 11 праць: дослідження з історії архівного будівництва на Херсонщині [115], добірки документів [114; 121; 125], документальні дослідження [113; 117; 120; 122], огляди та інформація [119; 123; 124]. У 2007 р. черговий номер альманаху «Константи» [41] вийшов вже як продовжуване видання ДАХО. Херсонськими архівістами в альманасі було здійснено 14 публікацій: дослідження з історії архівного будівництва на Херсонщині [127], добірки документів [131; 132; 138], документальні дослідження [126; 128; 134; 135; 137; 139; 140], огляди та інформація [129; 130; 133].

Іншим місцевим продовжуваним виданням, в якому з 2005 р. публікують результати своїх досліджень херсонські архівісти, є «Наукові записки», що видаються з 2004 р. Херсонським краєзнавчим музеєм [103; 107; 110; 116].

Важливим напрямом науково-видавничої діяльності ДАХО лишається участь у всеукраїнських галузевих довідково-інформаційних [45; 46] та продовжуваних виданнях [95; 101; 102; 104; 105; 109; 111; 112].

Вцілому, можна підвести підсумок, що на сучасному етапі розвитку науково-видавничої діяльності Херсонського облдержархіву (до 2007 р. включно), ним було опубліковано п'ять збірок документів у межах серійного видання ДАХО «Бібліотечка архіву» (фундаментальний збірник документів ДАХО був опублікований востаннє у 1988 р.), чотири довідкових видання про склад і зміст документів архіву, одинадцять науково-інформаційних видань. До них треба додати чотири номери альманаху «Константи» і три випуски збірника наукових праць «Південний архів. Історичні науки». Також співробітники архіву публікувалися у регіональних історичних та всеукраїнських галузевих довідково-інформаційних та продовжуваних виданнях. Тож Державний архів Херсонської області через свою науково-видавничу діяльність продовжує забезпечувати суспільство ретроспективною документною інформацією.

Джерела та література

Збірники документів ДАХО

1. Победа Советской власти на Херсонщине. 1917-1920. К 40-летию Великого Октября. Сборник документов и материалов / Отв. ред. Н.А. Даниленко; сост. Г.А. Голубев, М.И. Давыдов, З.С. Орлова, Т.В. Романенко. – Херсон : Наддніпрянська правда, 1957. – 382 с.
2. З історії соціалістичної перебудови сільського господарства на Херсонщині. 1918-1941. Збірники документів і матеріалів. – Херсон : Облвидав, 1957-1959. – Вип. 1. 1918-1925 / Упоряд. Є.Д. Вербицький, Т.К. Богдан, Л.Т. Кошко, М.С. Іванова. – 1957. – 595 с. ; Вип. 2. 1926-1929 / Упоряд. Є.Д. Вербицький, А.М. Виборний, Л.Т. Кошко, П.Г. Паустовский, Д.О. Полякова, О.М. Рудченко, М.В. Шорохов. – 1957. – 594 с. ; Вип. 3. 1930-1941 / Упоряд. А.М. Виборний, М.В. Шорохов, І.А. Короб, З.С. Орлова. – 1959. – 784 с.
3. Революционная борьба на Херсонщине в 1905-1907 гг. Сборник документов и материалов / Ред. кол. и сост.: Н.А. Даниленко (отв. ред.), А.Г. Голубев, В.П. Завгородный, А.Н. Королева, Н.Г. Ладычук, Т.В. Романенко. – Херсон : Кн.-газ. изд-во, 1962. – 478 с.
4. Херсонская область в годы Великой Отечественной войны. 1941-1945. Сборник документов и материалов / Сост. М.И. Бизер, М.И. Давыдов, Е.С. Каминская, А.Н. Королева, Н.Г. Ладычук, З.С. Орлова. – Одесса : Маяк, 1968. – 296 с.
5. Херсонская область в годы Великой Отечественной войны. 1941-1945. Сборник документов и материалов / Сост. М.И. Бизер, М.А. Емельянов, Е.С. Каминская, А.Е. Касьяненко (отв. ред.), Л.Т. Ковалева, С.И. Майоров, З.С. Орлова. – Симферополь : Таврия, 1975. – 320 с.
6. Из истории социалистического преобразования сельского хозяйства на Херсонщине. 1918-1958. Сборник документов и материалов. – Вып. 4. 1943-1958 / Сост. М.Х. Белинская, М.И. Бизер, Л.В. Виноградова, Е.Я. Дьяченко, М.А. Емельянов, Е.С. Каминская, З.С. Орлова, Г.С. Стрельченко (отв. ред.). – Симферополь : Таврия, 1978. – 288 с.
7. Херсону 200 лет. 1778-1978. Сборник документов и материалов / Сост. М.И. Бизер, Л.М. Бучинская, Л.В. Виноградова, Е.Я. Дьяченко, М.А. Емельянов, Е.С. Каминская, З.С. Орлова, В.С. Скорина, Л.Е. Соколова. – К. : Наук. думка, 1978. – 404 с.
8. Культурное строительство на Херсонщине. 1921-1987. Сборник документов и материалов / Сост. Л.В. Виноградова, Е.С. Каминская, А.А. Луганская, А.Н. Назарова, З.С. Орлова, В.Д. Сусоров. – Симферополь : Таврия, 1988. – 272 с.
9. "Да святиться ім'я Твоє...": Огляд документів і матеріалів з історії християнства на Херсонщині / Упоряд.: В. Баранюк, Д. Бєлий, З. Орлова, О. Стукалова. – Херсон : ДАХО, 2001 – 44 с. – (Серія "Бібліотечка архіву" – Вип. 2).

10. Казимирчак-Полонська О.І., Курніков Г.В. З історії листування / Упоряд. З. Орлова, О. Марущак (відп. за вип.). – Херсон : ДАХО, 2002. – 25 с. – (Серія "Бібліотечка архіву" – Вип. 4).
11. З історії голодомору на Херсонщині у 1932-1933 рр. Добірка документів / Уклад. В. Баранюк, О. Марущак, О. Стукалова, О. Шинкаренко. – Херсон : ДАХО, 2003 – 43 с. – (Серія "Бібліотечка архіву" – Вип. 5).
12. Східна (Кримська) війна 1853-1855 рр. і Херсонщина: Тематична добірка документів / Упоряд. В. Баранюк, Л. Виноградова (керівник), А. Карпова, З. Орлова, О. Шинкаренко, О. Марущак (відп. за вип.). – Херсон : ДАХО, 2004. – 71 с. – (Серія "Бібліотечка архіву" – Вип. 6).
13. У полум'ї війни 1941-1945 рр.: Збірка статей та матеріалів / Упоряд.: Л. Виноградова, А. Карпова, Ю. Коник, Н. Кузовова, Л. Митницька, О. Марущак (відп. за вип.). – Херсон : ДАХО, 2005. – 62 с. – (Серія "Бібліотечка архіву" – Вип. 7).

Довідкові видання про склад і зміст документів архіву

14. Херсонський обласний державний архів: Путівник / Упоряд.: М.Х. Белінська, Т.К. Богдан, З.С. Орлова, Д.О. Полякова, В.П. Якименко (відп. ред.). – К. : Наук. думка, 1971. – 414 с.
15. Довідник про місця зберігання документів з особового складу. – Херсон, 1989. – 359 с.
16. Немцы Херсонщины: Аннотированный перечень дел Государственного архива Херсонской области (1919-1930) / Сост.: А. Карпова (рук. проекта), А.Айсфельд, Л.Виноградова, Ю. Коник, А. Назарова, О. Шинкаренко ; Госархив Херсон. обл. ; Ин-т культуры и истории немцев Северо-Восточной Европы, Люнебург-Геттинген. – Одесса : Астропринт, 2002. – 168 с.
17. Державний архів Херсонської області: путівник / Ред. кол.: Г. Боряк (голова) та ін. ; упоряд. В. Баранюк, В. Боровик, Л. Виноградова, А. Карпова, Ю. Коник, О. Марущак, Л. Митницька, А. Назарова, З. Орлова, О. Стукалова, О. Шинкаренко ; Держ. ком. арх. України, Держ. арх. Херсон. обл. – К. : [б.в.], 2003. – 736 с. – (Архівні зібрання України. Путівники).
18. Державний архів Херсонської області: Анотований реєстр описів: Фонди періоду до 1917 року / Авт.-упоряд. Ю. Коник ; кер. проекту А. Карпова. – Херсон, 2006. – 137 с. – (Архівні зібрання України. Спеціальні довідники).
19. Колекція карт і планів. Опис фонду № 302: До 85-річчя Державного архіву Херсонської області / Автор-уклад. О. Шинкаренко ; упоряд.: Л. Виноградова, Д. Ганченко, О. Іскрова, А. Карпова (кер. проекту), Ю. Коник, О. Марущак (відп. за вип.) Н. Новаторові, О. Стукалова ; Держомархів України ; Держархів Херсон. обл. – Херсон, 2006. – 720 с. – (Архівні зібрання України. Спеціальні довідники).

Науково-інформаційні видання ДАХО

20. Сорок років радянської влади на Херсонщині. 1917-1957. Зб. статей / Редкол.: М.А. Даниленко (відп. ред.), М.Й. Давидов, М.Ф. Лисенко, Г.А. Голубев. – Херсон, 1957. – 167 с.
21. Історія міст і сіл Української РСР. Херсонська область. – К., 1972. – 688 с.
22. Херсон. Страницы истории. 1778-1978 / Сост. М.А. Емельянов, Е.С. Каминская, Е.Я. Дьяченко, А.П. Саленко, А.А. Луганская, З.С. Орлова, М.И. Бизер, Л.В. Виноградова. – Симферополь : Таврия, 1978. – 80 с.; 8 л. ил.
23. История городов и сел Украинской ССР. Херсонская область. – К., 1983. – 668 с.
24. Прошлое служит настоящему / Сост. А.А. Луганская, А.А. Михайлова, А.Н. Назарова, З.С. Орлова, В.П. Рылеев (отв. за вып.). – Херсон : ГАХО, 1991. – 70 с.
25. Нації і народності Херсонщини: Минуле і сьогодення: наук.-доп. бібліогр. покажчик / Уклад. Л.М. Андрієнко, Л.І. Зелена (ред.), З.С. Орлова. – Херсон : ДАХО, 1993. – 84 с.
26. Орлова З.С. Из истории голода на Херсонщине. По материалам архивных документов. – Херсон : ГАХО, 1993. – 13 с.

27. Орлова З.С., Ратнер И.Д. Из истории заселения Херсонщины: Краткий справочник / Под ред. В.П. Рылеева. – Херсон : ГАХО, 1993. – 128 с.
28. Константи: Альманах соц. досліджень / Ред. рада: А.В. Карпова (голова), В.О. Баранюк (відп. секретар), Л.В. Виноградова, О.О. Марущак, А.М. Назарова, З.С. Орлова. – Херсон, 1996. – № 2(5). – 124 с.
29. Останній сталінський удар. Альманах: Нариси, спогади, оповідання / Ред. кол.: А.Е. Вірлич, А.В. Карпова, В.П. Рилєєв (гол.) та ін., ред.-упоряд. Е.О. Дубовик. – Херсон : Ред. наук.-док. серії книг "Реабілітовані історією", 1997. – 263 с.
30. Константи: Альманах соц. досліджень / Ред. рада: А.В. Карпова (голова), В.О. Баранюк, Д.В. Бєлий (ред. вип.), Л.В. Виноградова, О.І. Стукалова, В.Д. Сусоров. – Херсон, 1999. – № 4(11). – 183 с.
31. Орлова З.С., Шинкаренко О.І. З історії благодійництва на Херсонщині. – Херсон : ДАХО, 2000. – 24 с. – (Серія "Бібліотечка архіву" – Вип. 1).
32. Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2001. – Вип. 6. – 142 с.
33. Сповідь на Голгофі. Альманах: Документальні нариси, спогади, статті, списки про репресії щодо церкви та духовних осіб на Херсонщині за роки тоталітарного режиму / А.В. Карпова (заст. голови редколегії), ред.-упоряд. А.Е. Вірлич. – Херсон : Ред. наук.-док. серії книг "Реабілітовані історією", 2001. – 208 с.
34. Архів і людина: Тематико-експозиційний план виставки / Упоряд.: В. Баранюк, О. Марущак, З. Орлова, О. Стукалова, О. Шинкаренко. – Херсон : ДАХО, 2002. – 42 с. – (Серія "Бібліотечка архіву" – Вип. 3).
35. Бєлий Д. З історії просвітницького руху на Херсонщині. 1917-1920 рр.: Історичний нарис / Держархів Херсон. обл., Наук.-ред. група «Реабілітовані історією». – Херсон, 2002. – 76 с.
36. Історія «Просвіти» Херсонщини / Всеукр. т-во «Просвіта» ім. Т. Шевченка – Херсон. обл. орг. ; Держархів Херсон. обл. – Київ; Херсон, 2002. – Т. 1. – 132 с.
37. Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2002. – Вип. 9. – 156 с.
38. Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2003. – Вип. 12. – 260 с.
39. Реабілітовані історією: у 27 т. Херсонська область / Голов. редкол.: П. Тронько (голова), О. Реєнт (заст. голови), Ю. Данилюк (заст. голови) та ін. ; обл. редкол.: А. Бабич (голова), А. Карпова (заст. голови), А. Вірлич (секретар) та ін.; ред.-упоряд. А. Вірлич. – Херсон : ВАТ «Вид-во "Наддніпряньська правда"», 2005. – 944 с.
40. Константи: Альманах соц. досліджень / Ред. рада: А.В. Карпова (голова), В.О. Баранюк, Л.В. Виноградова, О.О. Марущак, О.І. Стукалова, В.Д. Сусоров. – Херсон, 2006. – Вип. 1(12): Архів і людина. – 154 с.
41. Константи: Альманах соц. досліджень / Ред. рада: В.Ф. Боровик (голова), Л.В. Виноградова, О.О. Марущак, В.О. Баранюк, О.І. Стукалова, В.Д. Сусоров. – Херсон, 2007. – Вип. 1(13): Архівалії Херсонщини. – 117 с.

Публікації в довідково-інформаційних та наукових виданнях

42. Державні архіви Української РСР: Короткий довідник. – К., 1972. – С. 153-156.
43. Государственные архивы Украинской ССР: Справ. – К., 1988. – С. 187-189.
44. Государственные архивы СССР: Справ.: в 2 ч. – М., 1989. – Ч. 1. – С. 569-573.
45. Державний архів Херсонської області // Архівні установи України: Довідник / Авт.-уклад.: А.І. Алтухова, С.І. Андросов, Л.С. Анохіна та ін. ; редкол. О.С. Онищенко, Р.Я. Пиріг, Л.А. Дубровіна та ін. ; упоряд. Г.В. Боряк, С.Г. Даневич, Л.А. Дубровіна та ін. ; Держкомархів України, М-во культури і мистецтв України, Націон. б-ка України ім. В.І. Вернадського НАН України. – К., 2000. – С. 126-128.
46. Державний архів Херсонської області / А.В. Карпова, О.О. Марущак, Л.М. Митницька // Архівні установи України: Довідник. Т. 1 : Державні архіви / Держкомархів України, УНДІАСД ; Редкол.: Г.В. Боряк (голова), І.Б. Матяш, Г.В. Папакін. – 2-е вид., доп. – К., 2005. – С. 442-459. – (Архівні зібрання України. Спеціальні довідники).

1960-ті

47. Богдан Т.К., Дяченко О.Я. З історії архівного будівництва на Херсонщині // Архіви України. – 1966. – № 6. – С. 3-12.

48. Іванова М.С. Матеріали про сільське господарство, промисловість та культуру Херсонської області // Архіви України. – 1968. – № 2. – С. 96.
49. Орлова З.С. Ленін великий нам шлях освітив // Архіви України. – 1969. – № 2. – С. 43-45.

1970-ті

50. Іванова М.С. Херсон // Архіви України. – 1970. – № 5. – С. 92-93.
51. Орлова З.С. Херсонські архівісти до 100-річчя від дня народження В.І. Леніна // Архіви України. – 1970. – № 2. – С. 107-108.
52. М.І. Херсонський облдержархів // Архіви України. – 1973. – № 2. – С. 85-86.
53. Іваненко Є. Особливості каталогізації фондів комісії колишніх червоних партизанів та червоногвардійців // Архіви України. – 1971. – № 2. – С. 35-38.
54. Іванова М.С. Комплектування Херсонського облдержархіву документами особового походження // Архіви України. – 1973. – № 2. – С. 31-35.
55. Орлова З.С. Пропагуємо джерела з історії рідного краю // Архіви України. – 1976. – № 3. – С. 47-50.

1980-ті

56. Марущак О.О. Семінари-практикуми з питань роботи з відомствами // Архіви України. – 1983. – № 3. – С. 78-79.

1991-1995

57. Орлова З.С. Из истории архивного строительства на Херсонщине // Проблемы археологии Северного Причерноморья: (материалы юбилей. конф., посвящ. 100-летию основания Херсон. музея древностей). – Херсон, 1991. – С. 5-7.
58. Михайлова А.А. Обзор документов Государственного архива Херсонской области «Еврейское население Херсонского округа в 20-е – начале 30-х гг.» // Єврейське населення Півдня України: Історія та сучасність: Тези доп. наук. конф. 19-20 листопада 1992 р. / Ін-т нац. відносин і політології України, Запорізький держ. ун-т, Запорізьке міське відділення тов. «Україна-Ізраїль». – Запоріжжя, 1992. – С. 117-119.
59. Орлова З.С. Александр Петражицкий // Константы: Альманах соц. исслед. – Херсон, 1993. – № 1(1). – С. 115-116.
60. Государственный архив Херсонской области // Документальные материалы по истории евреев в архивах СНГ и стран Балтии. – СПб. : Акрополь, 1994. – С. 99.
61. Орлова З.С. Знімок з-за тюремних ґрат // Забуттю не підлягає. – Херсон, 1994. – С. 128-134.
62. Михайлова Г.О. Огляд документів Державного архіву Херсонської області «Єврейське населення Херсонщини» // Єврейське населення Півдня України: Історія та сучасність: Тези доп. наук. конф. 27-28 жовтня 1994 р. / Запорізький держ. ун-т, Єврей. рада Запорізьк. обл. – Запоріжжя, 1995. – С. 79-82.
63. Модиевский С. Евреи Юга Украины: (По материалам Государственного архива Херсонской области), проблемы иудейской религии // Єврейська історія та культура в Україні: Матеріали конф. (Київ, 8-9 грудня 1994) / Асоц. Єврейс. організацій та общин України, Асоц. юдаїки – н.-д. центр. – Київ, 1995. – С. 139-142.

1996

64. Виноградова Л.В., Михайлова Г.О. З історії національного будівництва в 20 – на початку 30-х років на матеріалах Державного архіву Херсонської області: Документи Державного архіву Херсонської області про українську єдність // Константи: Альманах соц. досліджень. – Херсон, 1996. – Вип. 2(5).
65. Гордійчук Г. Архівна скарбниця. Документи особового походження в Державному архіві Херсонської області // Там само. – С. 114-118.
66. Назарова А.М., Орлова З.С. З історії голоду на Херсонщині // Там само. – С. 35-40.
67. Орлова З.С. Архівний пошук: художник Леонід Брюммер // Там само. – С. 89-95.
68. Стукалова О.І. Архівні джерела в публікаціях // Там само. – С. 122-124.
69. Херсонський архів: вчора, сьогодні, завтра // Там само. – С. 13-30.

1999

70. Баранюк В.О. Іван Челюк: до 120-річчя з дня народження // Константи: Альманах соц. досліджень. – Херсон, 1999. – № 4(11). – С. 79-81.
71. Бєлий Д.В. День за днем: хроніка подій революції на Херсонщині (1917-1920 рр.) // Там само. – С. 140-183.
72. Карпова А.В., Виноградова Л.В. Народжені революцією: документи Державного архіву Херсонської області з історії ревкомів // Там само. – С. 28-44.
73. Назарова А.М. Українські культурно-просвітницькі організації Херсона в період УНР по документам Державного архіву Одеської області // Там само. – С. 45-51.
74. Сак О.Г. Провінційний книжковий огляд // Там само. – С. 136-139.
75. Стукалова О.І. Репресований письменник [М.Ф. Чернявський] // Там само. – С. 82-85.

2001

76. Баранюк В.О. До питання українізації в м. Херсоні у 1923-1932 рр. // Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2001. – Вип. 6. – С. 42-47.
77. Баранюк В.О., Стукалова О.І. З історії щодо роздачі земель війська Запорозького на території Херсонщини в кінці XVIII ст. // Там само. – С. 16-19.
78. Бєлий Д.В. Культурне та громадське життя єврейських землеробських колоній Херсонського повіту на зламі доби (1919-1922) (за матеріалами державного архіву Херсонської області) // Там само. – С. 26-37.
79. Вадон Б.Е. Французи на юге России. Семейная хроника (Фрагменты) / Упоряд. О.І. Стукалова // Там само. – С. 72-78.
80. Горностаев Е.В. Улица Суворовская (Фрагменты) / Упоряд. О.І. Стукалова // Там само. – С. 54-62.
81. Карпова А.В. З історії архівної справи на Херсонщині // Там само. – С. 5-13.
82. Кривошеин С.И. Из прожитого и пережитого (Фрагменты) / Упоряд. О.І. Стукалова // Там само. – С. 63-70.
83. Марущак О.О. Листи з особистого архіву Б. Лавренєва як важливий чинник при вивченні життя та творчості письменника (Херсонський період) // Там само. – С. 47-52.
84. Назарова А.М. З історії колонії американських реємігрантів на Херсонщині. 1923-1928 роки // Там само. – С. 38-41.
85. Орлова З.С. Родина Вадонів // Там само. – С. 70-71.
86. Шинкаренко О.І. Карти і плани як історичне джерело досліджень заселення півдня України (на прикладі перших німецьких колоній) // Там само. – С. 19-25.

2002

87. Баранюк В.О. "З любов'ю до краю і народу" (Про І.М. Челюка – відомого громадського діяча, першого голову Херсонського товариства «Просвіта») // Історія «Просвіти» Херсонщини / Всеукр. т-во «Просвіта» ім. Т. Шевченка – Херсон. обл. орг.; Держархів Херсон. обл. – Київ; Херсон, 2002. – Т. 1. – С. 63-66.
88. Калиниченко І., Марущак О. Лицарі України // Там само. – С. 3-6.
89. Коник Ю.О. Реєміграція шведського населення Херсонського округу в 1929 р. за документами Державного архіву Херсонської області // Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2002. – Вип. 9. – С. 60-65.
90. Орлова З.С. Е.И. Казимирчак-Полонская и Г.В. Курнаков. Из истории переписки // Там само. – С. 69-74.
91. Шинкаренко О.І. Документи свідчать. До 70-річчя пам'яті жертв голодомору в Україні // Там само. – С. 65-69.

2003

92. Виноградова Л.В., Шинкаренко О.І. З історії розвитку промисловості міста Херсона. XIX – початок XX століття (хроніка) // Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2003. – Вип. 12. – С. 60-65.
93. Карпова А.В. Херсонська губернія в архівних документах (Структура управління. Архівні фонди. Персоналії) // Там само. – С. 142-146.

94. Коник Ю.О. Перебування іноземних монахів в Херсоні в 1780-х роках: три сюжети з документів Херсонської протопопії // Там само. – С. 41-47.
95. Коник Ю.О. Фонд Херсонського духовного правління як важливе джерело краєзнавчих досліджень // Студії з архівної справи та документознавства / Редкол.: І.Б. Матяш (голов. ред.) та ін. ; Держкомархів України, УНДІАСД. – К., 2003. – Т. 10. – С. 149-152.
96. Кузовова Н.М. Визначні події на ниві освіти за час існування Херсонської губернії. Хроніка // Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2003. – Вип. 12. – С. 183-189.
97. Кузьменко Т.А., Гордійчук Г.М. Документальна скарбниця Державного архіву Херсонської області. Фонди особового походження як джерело краєзнавчих досліджень // Там само. – С. 212-215.
98. Марущак О.О. Праці гласного Херсонської міської думи П.Я. Белякова в архівних та бібліотечних фондах // Там само. – С. 28-41.
99. Назарова А.М., Стукалова О.І. "Место сие повелеваем наименовать Херсоном..." (Добірка унікальних документів держархіву Херсонської області) // Там само. – С. 6-16.

2004

100. Кузовова Н.М. Південноукраїнські земства та сільськогосподарська інтелігенція у розвитку духовного життя Півдня України // Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2004. – Вип. 14. – С. 56-60.

2005

101. Карпова А.В., Виноградова Л.В. Документи з фільтраційних справ остарбайтерів Херсонщини // Архіви України. – 2005. – № 1-3. – С. 431-437.
102. Карпова А.В., Виноградова Л.В. Окупаційна преса Херсонщини // Там само. – С. 345-349.
103. Коник Ю.О. До питання про приватні землеволодіння на міській землі міста Херсона в кінці XVIII ст. // Наукові записки / Херсон. краєзнавчий музей. – Херсон, 2005. – С. 79-86.
104. Коник Ю.О. Огляд фондів херсонського окружного комісара і комісара м. Херсона періоду нацистської окупації України // Архіви України. – 2005. – № 1-3. – С. 332-340.
105. Кузовова Н.М. Документи з історії українських переселенців із Польщі у фонді Херсонський обласний комітет КП(б)У (1944-1947 рр.) // Архіви України. – 2005. – № 4. – С. 219-226.
106. Кузовова Н.М. Земства у формуванні громадянського суспільства Херсонської губернії // Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2005. – Вип. 18. – С. 108-118.
107. Кузовова Н.М. Земські видання як джерело з історії Херсонщини та чинник розвитку її духовного життя // Наукові записки / Херсон. краєзнавчий музей. – Херсон, 2005. – С. 86-100.
108. Кузовова Н.М. Основні етапи просвітницької діяльності земств у Херсонській губернії. 1865-1918 рр. // Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2005. – Вип. 20. – С. 27-39.
109. Кузовова Н.М. Побут населення Херсонщини за часів нацистської окупації // Архіви України. – 2005. – № 1-3. – С. 340-345.
110. Макієнко Н. Пам'ятки Херсонського краєзнавчого музею про Кримську війну 1853-1856 рр. // Наукові записки / Херсон. краєзнавчий музей. – Херсон, 2005. – С. 108-111.
111. Митницька Л. Фотодокументи Державного архіву Херсонської області періоду Другої світової війни // Архіви України. – 2005. – № 1-3. – С. 215-216.
112. Стукалова О.І. Огляд фондів "усної історії" Державного архіву Херсонської області періоду Другої світової війни // Там само. – С. 491-493.

2006

113. Баранюк В.О. Почесний громадянин Микола Спозито // Константи: Альманах соц. досліджень. – Херсон, 2006. – Вип. 1(12): Архів і людина. – С. 112-114.
114. Виноградова Л., Карпова А. Без грифів секретності: Документи КП(б)У в фондах Державного архіву Херсонської області // Там само. – С. 42-59.
115. Ганченко Д. Архівні установи Херсонщини: ретроспектива діяльності // Там само. – С. 19-24.
116. Коник Ю.О. Будні митного нагляду на нижньому Дніпрі: діяльність відділень корабельної контори Херсонської митниці // Наукові записки / Херсон. краєзнавчий музей. – Херсон, 2006. – С. 104-115.
117. Коник Ю.О. Похід за правдою ціною життя: міщанин проти херсонської міської влади на рубежі XVIII – XIX століть // Константи: Альманах соц. досліджень. – Херсон, 2006. – Вип. 1(12): Архів і людина. – С. 84-89.
118. Кузовова Н.М. Земсько-освітянська інтелігенція Херсонської губернії: характерні риси та діяльність // Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2006. – Вип. 23. – С. 232-239.
119. Кузовова Н.М. Із фондів особового походження // Константи: Альманах соц. досліджень. – Херсон, 2006. – Вип. 1(12): Архів і людина. – С. 128-136.
120. Макієнко Н. Михайло та Микола Гошкевичі: за документами фонду Херсонського повітового відділу народної освіти // Там само. – С. 125-127.
121. Марущак О.О. Мовою телеграфу: З історії становлення української державності у 1917-1919 рр. за документами поштово-телеграфних контор Херсонщини // Там само. – С. 25-42.
122. Проценко Г. Голодні 1940-і на Херсонщині // Там само. – С. 102-105.
123. Стукалова О.І. Бібліотека архіву // Там само. – С. 142-145.
124. Хроніка архівного життя / Крючковська В.М., Виноградова Л.В. // Там само. – С. 148-153.
125. Шинкаренко О.І. На нових землях: З історії переселення в Херсонську область протягом 1944-1952 рр. // Там само. – С. 59-72.

2007

126. Баранюк В. Сестрі в Олешки // Константи: Альманах соц. досліджень. – Херсон, 2007. – Вип. 1(13): Архівалії Херсонщини. – С. 99-102.
127. Боровик В. Сьогоднішня архівної служби Херсонщини // Там само. – С. 14-15.
128. Ганченко Д. Православні церкви при установах м. Херсона // Там само. – С. 63-68.
129. Головні події 2007 року / Крючковська В.М., Ганченко Д.Л. // Там само. – С. 116-117.
130. Гордійчук Г. Документальний відеоряд // Там само. – С. 107-108.
131. З історії голодомору на Херсонщині у 1932-1933 рр. / Робоча група ДАХО // Там само. – С. 39-54.
132. Коник Ю. Сербські переселенці Херсонської губернії Нікшичі на шляху до російського дворянства // Там само. – С. 28-38.
133. Кузовова Н. Із фондів особового походження // Там само. – С. 105-106.
134. Кузовова Н. Лідія Фальц-Фейн – Набокова – Пейкер // Там само. – С. 82-88.
135. Макієнко Н. «Архів – моя душа»: (до 80-річчя від дня народження З.С. Орлової) // Там само. – С. 109-115.
136. Макієнко Н. Матеріали ЦДАВО України як джерело вивчення еволюції науково-методичних засад експертизи цінності документів у 1950-1970-х роках // Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2007. – Вип. 26. – С. 19-23.
137. Марущак О. Перша хвиля більшовицьких репресій на Херсонщині. 1920-1922 рр. // Константи: Альманах соц. досліджень. – Херсон, 2007. – Вип. 1(13): Архівалії Херсонщини. – С. 72-77.
138. Орлова З. Біля витоків Чорноморського флоту // Там само. – С. 16-27.
139. Чечет С. Діяльність православного духовенства у суспільному житті Херсонської і Таврійської губерній у II-й пол. XIX ст. // Там само. – С. 58-62.

140. Шинкаренко О. План упорядкування земельних відносин ногайців у 1806-1842 рр.
// Там само. – С. 55-57.

Архівні джерела

141. Державний архів Херсонської області, ф.Р-2011: Державний архів Херсонської області, оп.1, спр.152: Обзор сборников, изданных архивами к 40-летию Великого Октября (23 июня 1958 г.). – 29 арк.
142. Там само, спр.153: Статьи сотрудников, подготовленные для газет и журналов (1958 г.). – 6 арк.
143. Там само, спр.165: План научно-исследовательской работы на 1959-1965 гг. – 7 арк.
144. Там само, спр.190: План работы на 1961 г. – 31 арк.
145. Там само, спр.204: Планы работы на 1962-1970 гг. – 18 арк.
146. Там само, спр.267: План развития архивного дела на 1966-1970 гг. – 97 арк.
147. Там само, спр.277: Переписка с АУ при СМ УССР о состоянии научно-справочного аппарата, публикации документов к 50-летию Великой Октябрьской революции и др. (24 января – 15 октября 1966 г.). – 49 арк.
148. Там само, спр.291: Рецензия на путеводитель по архиву (27 апреля 1967 г.). – 4 арк.
149. Там само, спр.362: План работы на 1971-1975 гг. – 95 арк.
150. Там само, спр.366: План научно-издательской работы на 1971-1975 гг. – 39 арк.
151. Там само, спр.367: Справка о публикаторской работе (29 июля 1971 г.). – 11 арк.
152. Там само, спр.439: Рецензия, проспект сборников «Херсону – 200 лет» и «Херсонская область в годы Великой Отечественной войны. 1941-1945 гг.» (22 апреля – 25 мая 1975 г.). – 41 арк.
153. Там само, спр.439а: Рецензии, замечания, справка на сборник документов и материалов «Из истории социалистических преобразований на Херсонщине. 1943-1958 гг.» IV выпуск (1975 г.). – 34 арк.
154. Там само, спр.554: Отчет о выполнении пятилетнего плана за 1976-1980 гг. – 22 арк.
155. Там само, спр.598: Отчет о работе за 1982 г. – 97 арк.
156. Там само, спр.630: Положение об отделе информации, публикации и научного использования документов (2 марта 1983 г.). – 4 арк.
157. Там само, спр.700: План развития архивного дела в госархиве на 1986-1990 гг. – 17 арк.
158. Там само, спр.840: План розвитку архівної справи на 1991-1995 рр. – 15 арк.
159. Там само, спр.919: Звіт про виконання плану розвитку архівної справи в області за 1996 р. – 39 арк.

Література

160. Видання державних архівних установ України 1925-2000: Бібліографічний покажчик / Упоряд.: В. Оснач, Р. Семчук, Г. Папакін, Ю. Прилепішева (передмова) ; Державний комітет архівів України. – К., 2001. – 160 с.
161. Войцехівський Ю.В., Кондратов В.М. [Рецензія] // Архіви України. – 1990. – № 2. – С. 77-78.
162. Голобородько Я. Від документа до епосу долі // Урядовий кур'єр. – 2005. – 5 лют. (№ 22); Теж саме // Константи: Альманах соц. досліджень. – Херсон, 2006. – №1(12): Архів і людина. – С. 140-141.
163. Гуртовенко Т. «Константи» – архівістам // Студії з архівної справи та документознавства / Держкомархів України, УНДІАСД ; Редкол.: І.Б. Матяш (голов. ред.) та ін. – К., 1996. – Т. 1. – С. 156-158.
164. Державний комітет архівів України. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/Archives/index.php?ra21#Literature>.
165. До завершення видання 26-томної «Історії міст і сіл Української РСР» // Архіви України. – 1974. – № 4. – С. 3-9.

166. Ігнатуша О.М. [Рецензія] // Записки науково-дослідної лабораторії історії Південної України ЗДУ: Південна Україна XVIII – XIX століття. – Запоріжжя, 1996. – Вип. 2. – С. 183-186.
167. Коваленко О. Видавнича діяльність архівних установ Української РСР (підсумки і завдання) // Архіви України. – 1978. – № 4. – С. 3-13.
168. Коник О.О. Архівні матеріали та краєзнавча література Херсонщини про німецьке населення Півдня України (XIX – початок XX ст.) // Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 1999. – Вип. 1. – С. 184-189.
169. Коник О.О. Нове видання до історії національних меншин в Україні // Архіви України. – 2003. – № 4-6. – С. 316-320; Теж саме // Константи: Альманах соц. досліджень. – Херсон, 2006. – № 1(12): Архів і людина. – С. 138-140.
170. Макієнко О. «Архівний компас для дослідників регіональної історії» (Нове довідкове видання херсонських архівістів) // Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2007. – Вип. 24. – С. 223-227.
171. Макієнко О. Нові дослідження українського культурно-просвітницького руху на Херсонщині // Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2003. – Вип. 10. – С. 114-119.
172. Макієнко О. Ювілейне видання херсонських архівістів (Константи: Альманах соціальних досліджень. – Херсон, 2006. – № 1(12): Архів і людина. – 153 с.) // Студії з архівної справи та документознавства / Держкомархів України, УНДІАСД ; Редкол.: І.Б. Матяш (голов. ред.) та ін. – К., 2007. – Т. 15. – С. 222-224.
173. Нариси історії архівної справи в Україні / За загал. ред. І.Б. Матяш, К.І. Климової. – К. : Видав. дім "КМ Академія", 2002. – 612 с.
174. Новохацький К. Гуманітарна місія архівів і реформування архівної справи в Україні // Константи: Альманах соц. досліджень. – Херсон, 2006. – № 1(12): Архів і людина. – С. 5-9.
175. Основні правила роботи державних архівів України / За загал. ред. Л.О. Драгомірової, К.Є. Новохатського ; Держкомархів України, УНДІАСД. – К., 2004. – 334 с.
176. Прись Т. Науково-методична робота архівних установ УРСР у повоєнні роки: проблеми, здобутки // Студії з архівної справи та документознавства / Держкомархів України, УНДІАСД ; Редкол.: І.Б. Матяш (голов. ред.) та ін. – К., 2004. – Т. 10. – С. 74-76.
177. Скоріна В. Організаційно-методична документація в публікаційній роботі // Архіви України. – 1979. – № 1. – С. 64-65.
178. Сусоров В. Колекція карт і планів Державного архіву Херсонської області // Константи: Альманах соц. досліджень. – Херсон, 2006. – № 1(12): Архів і людина. – С. 141-142.
179. Шумей О. Колекція картографічних матеріалів кінця XVIII – початку XX ст. Державного архіву Херсонської області // Південний архів. Іст. науки: Зб. наук. праць. – Херсон, 2006. – Вип. 23. – С. 120-124.

Анотація

В огляді розглянута науково-видавнича діяльність Державного архіву Херсонської області впродовж 1940-х – 2000-х років, визначені її характерні особливості, основний зміст, форми і напрями.

Summary

The scientific publishing activities of the Kherson region Record Office during 1940-2000 are reviewed in the article. The characteristic property, primary content, forms and roots were marked.